

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 196/2024-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a maloletého [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených Mgr. Peter Serina, advokátska kancelária s. r. o., Poľnohospodárska 10, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. B3-37P/118/2019 (konanie vedené pôvodne Okresným súdom Bratislava III pod sp. zn. 37P/118/2019) takto

r o z h o d o l :

- Postupom Mestského súdu Bratislava II v konaní vedenom pod sp. zn. B3-37P/118/2019 (pôvodne Okresného súdu Bratislava III) **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
- Mestskému súdu Bratislava II **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. B3-37P/118/2019 konal bez zbytočných prietahov.
- Maloletým sťažovateľom **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume každému po **2 000 eur**, ktoré **je** im Mestský súd Bratislava II **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Sťažovateľke **priznáva** primerané finančné zadosťučinenie v sume **500 eur**, ktoré **je** jej Mestský súd Bratislava II **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Mestský súd Bratislava II **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **841,39 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
- Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia označení v záhlaví tohto nálezu sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 6. decembra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy postupom mestského súdu v napadnutom konaní označenom v záhlaví tohto nálezu (napadnuté konanie pôvodne vedené okresným súdom). Sťažovatelia navrhujú uloženie príkazu mestskému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, ako aj priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 68 000 eur pre sťažovateľku, v sume 102 000 eur pre maloletú sťažovateľku a v sume 102 000 eur pre maloletého sťažovateľa, ako aj náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, príloh k nej priložených, ako aj vlastných zistení ústavného súdu z vyžiadaného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie ústavný súd zistil, že návrh na úpravu práv a povinností k maloletým deťom do rozvodu bol na Okresnom súde Bratislava II podaný 11. februára 2019 otcom maloletých detí a vedený pod sp. zn. 11P/26/2019. V návrhu otec požadoval zverenie maloletých detí do osobnej starostlivosti matky a súčasne úpravu výživného a styku.

3. Z dôvodu námietky miestnej nepríslušnosti podanej sťažovateľkou – matkou maloletých detí 19. marca 2019 bol spis predložený 3. mája 2019 okresnému súdu a bola mu pridelená sp. zn. 37P/118/2019. Otec navrhol 8. novembra 2019 zmenu petitu, ktorou požadoval, aby maloleté deti boli zverené do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov a aby bol nad výchovou maloletých detí uložený dohľad po dobu jedného roka. Napadnuté konanie nebolo v čase meritórneho prejednávania ústavnej sťažnosti skončené.

4. Uznesením ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 196/2024 zo 16. apríla 2024 bola ústavná sťažnosť sťažovateľov prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Samotnú skutočnosť, že konanie vo veci úpravy práv a povinností k maloletým deťom sa vedie už štyri roky a desať mesiacov, považujú sťažovatelia za katastrofálnu aplikáciu ústavných zásad na prejednanie veci bez prietáhov a v primeranej lehote. Ide o konanie týkajúce sa maloletých, v ktorom majú súdy postupovať so zvýšenou pozornosťou a rýchlosťou.

6. Sťažovateľka zdôrazňuje, že 31. marca 2022 podala návrh na vydanie neodkladného opatrenia, ktorým sa domáhala, aby jej súd umožnil stretávanie s maloletým sťažovateľom, keďže otec jej styk neumožňuje. Vo veci bolo vydané neodkladné opatrenie 25. apríla 2022, proti ktorému podal otec 7. júna 2022 odvolanie, pričom do dňa podania ústavnej sťažnosti vec nebola predložená

na rozhodnutie o odvolaní odvolaciemu súdu. Táto viac ako rok trvajúca nečinnosť spôsobená predovšetkým okresným súdom je zarážajúca. Iné rozhodnutia vydané v napadnutom konaní, ako napríklad rozhodnutie vo veci uloženia povinnosti podrobiť sa psychologickému poradenstvu, boli predložené na rozhodnutie odvolaciemu súdu, aj keď s viac ako ročným meškaním.

7. Neefektívny postup vo veci konajúceho súdu a absencia konečného rozhodnutia spôsobili, že medzi účastníkmi došlo k výraznému zhoršeniu vzťahov a rozvetveniu súdnych konaní. Sťažovateľka a maloletá sťažovateľka v dôsledku psychického teroru otca a nečinnosti súdu museli zmeniť bývanie a maloletá sťažovateľka aj školu. Obe maloleté deti pritom trpia Aspergerovým syndrómom, poruchou pozornosti a posttraumatickým stresovým syndrómom.

8. Vo veci konajúci súd svojou nečinnosťou a nekoncentrovanou činnosťou priamo spôsobuje negatívne následky v životoch sťažovateľov, keďže právna neistota a jej procesné zneužívanie zo strany otca spôsobujú, že vzťahy súrodencov, ako aj matky a syna sú extrémne negatívne zaťažené. Otec pritom viac ako rok aktívne bráni v styku matky so synom.

9. Podľa sťažovateľov prejednávaná vec je do určitej miery skutkovo zložitejšia. Poukazujú pritom na dokazovanie a rozsiahlosť spisového materiálu.

10. V kontexte namietaného porušenia čl. 19 ods. 2 ústavy poukazujú sťažovatelia na judikatúru ústavného súdu, podľa ktorej je pre vyslovenie citovaného základného práva potrebné preukázanie toho, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu dotknutého rodiča s dieťaťom sú plynutím času podstatne zhoršené.

11. S prihliadnutím na dĺžku priesťahov, ktoré predstavujú vo vzťahu k neodkladnému opatreniu obdobie dlhšie ako jedného roka, čo má priamy negatívny dopad na nerealizáciu styku medzi sťažovateľkou a maloletým sťažovateľom a devastáciu rodinného života a vzájomných vzťahov, si sťažovatelia uplatňujú požadovanú sumu primeraného finančného zadosťučinenia. Pri výpočte sumy primeraného finančného zadosťučinenia sťažovatelia vychádzali z mesačného platu sudkyne, ktorý poskytuje spoľahlivý a dostatočný podklad na určenie nemajetkovej ujmy osobám, voči ktorým nevykonávala svoju funkciu riadne. Vo vzťahu k maloletým sťažovateľom, ktorí znášajú negatívne následky intenzívnejšie, je suma znásobená.

III.

Vyjadrenie mestského súdu

12. V reakcii na výzvu ústavného súdu sa k ústavnej sťažnosti vyjadrila predsedníčka mestského súdu, ktorá v prípise sp. zn. 1Spr/29/2024 z 20. mája 2024 pripustila jej čiastočnú dôvodnosť. Na podklade vo veci uskutočnených procesných úkonov, do ktorých obdobia vykonávania spadá aj obdobie núdzového stavu vyhláseného z dôvodu pandémie COVID-19, akcentovala, že sudy boli usmernené vo vymedzenom období obmedzovať prístup verejnosti vrátane nevykonávania pojednávaní.

13. K argumentácii sťažovateľky týkajúcej sa nepredloženia odvolania odvolaciemu súdu predsedníčka mestského súdu zdôraznila, že z dôvodu implementácie súdnej mapy nebol novej zákonnej sudkyňi v relevantnom čase predložený spis, a preto nemohla mať vedomosť o tom, že odvolanie z roku 2022 nebolo predložené odvolaciemu súdu. Po zistení uvedeného nedostatku

vyššia súdna úradníčka prípisom z 30. októbra 2023 predložila na rozhodnutie odvolaciemu súdu odvolanie otca, ktoré podal proti uzneseniu okresného súdu z 25. apríla 2022 v spojení s opravným uznesením z 15. júna 2022. Uznesením z 20. decembra 2023 odvolací súd napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie zrušil a vec vrátil na ďalšie konanie. Spis bol mestskému súdu vrátený 8. januára 2024, ktorý následne vo veci rozhodol 11. marca 2024, ktorým návrh na nariadenie neodkladného opatrenia z 31. marca 2022 zamietol.

14. Podľa predsedníčky mestského súdu okresný súd nekonal vo veci plynulo v časti podaného opravného prostriedku otca proti rozhodnutiu o nariadení neodkladného opatrenia, a to v období od 7. júna 2022, keď bolo podané odvolanie, až do 30. októbra 2023, keď bol spis predložený odvolaciemu súdu na rozhodnutie.

15. S prihliadnutím na uvedené je predsedníčka mestského súdu toho názoru, že v súčasnosti mestský súd koná. Poukazuje zároveň na veľké množstvo podaných návrhov na nariadenie neodkladných opatrení v prejednávanej veci, o ktorých bolo potrebné rozhodnúť. Po faktickej stránke ide s prihliadnutím na obsahnosť dokazovania o zložitejšiu vec.

16. Prílohou stanoviska predsedníčky mestského súdu bolo vyjadrenie zákonnej sudkyne, ktorá v stručnosti uviedla procesné úkony uskutočnené vo veci po prechode veci na mestský súd, pričom v konkrétnostiach akcentovala vysoký počet jej pridelených vecí, ktorý nastal z dôvodu nerovnomerného prerozdelenia spisov na podklade zmeny v rozvrhu práce. Zároveň zdôraznila dočasnú absenciu asistencie zo strany zamestnancov mestského súdu, a to administratívnej pracovníčky, ako aj vyššieho súdneho úradníka. Vzhľadom na uvedené skutočnosti zastáva názor, že ústavná sťažnosť je nedôvodná.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

17. Ústavný súd v súlade s § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podania mestského súdu a obsahu ústavnej sťažnosti sťažovateľov, berúc do úvahy skutočnosti vyplývajúce z predmetného spisu vzťahujúceho sa na napadnuté konanie (prehľad procesných úkonov vykonaných vo veci je obsahom uznesenia o prijatí ústavnej sťažnosti zo 16. apríla 2024), dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

18. Predmetom konania pred ústavným súdom je posúdenie, či postupom mestského súdu a jeho právneho predchodcu okresného súdu v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a ich práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj základného práva na ochranu pred zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy.

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote:

19. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom tohto základného práva je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

20. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k obsahovo totožnému právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02).

Právna a faktická zložitosť veci:

21. Pri posudzovaní prvého kritéria – zložitosti veci dospel ústavný súd k záveru, že rozhodovanie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom nemožno považovať za vec právne zložitú, keďže prameňom práva pre rozhodnutie v danej veci je predovšetkým zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý je bežne v súdnej praxi aplikovaný.

22. Z hľadiska skutkovej zložitosti prejednávanej veci možno s prihliadnutím na konkrétne okolnosti konštatovať, že vec patrí medzi skutkovo zložitejšie, keďže ide o prípad, v ktorom účastníci konania predostreli svoje rozdielne požiadavky týkajúce sa úpravy svojich práv ako rodičov k maloletým deťom. O skutkovej zložitosti prejednávanej veci svedčia aj skutočnosti vyplývajúce zo súdneho spisu týkajúce sa existencie až antagonického vzťahu medzi rodičmi maloletých detí vyúsťujúceho do fyzických stretov, ktoré viedli k podaniu niekoľkých trestných oznámení a nariadeniu neodkladného opatrenia spočívajúceho v zákaze sťažovateľky priblížiť sa k otcovi maloletých detí (uznesenie Mestského súdu Bratislava IV sp. zn. B3-21C/36/2023 z 15. júna 2023). Okrem toho mestský súd súbežne koná vo viacerých veciach týkajúcich sa tých istých účastníkov, a to vo veciach úpravy práv a povinností k maloletým deťom a rozvodu manželov.

23. Osobitne v prípadoch existencie rozdielných názorových postojov rodičov maloletých detí, ako to bolo aj v tomto prejednávanom prípade, nadobúda dôležitosť transparentné, stabilné a jasné usporiadanie právnych pomerov k deťom, ktoré je z hľadiska budovania citových väzieb medzi deťmi a rodičmi predpokladom na vývoj normálnych prirodzených vzťahov, ale i predpokladom

na zdravý vývoj samotného dieťaťa. Okolnosti uvádzané v predchádzajúcom bode tohto nálezu podľa názoru ústavného súdu vedú k objektívnemu záveru o tom, že prejednávacia vec je fakticky zložitejšia.

24. Súčasťou prvého kritéria je aj povaha prerokúvanej veci. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje aj na judikatúru ESLP, v súlade s ktorou ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok *de facto* rozhodnutie o otázke predloženej súdu ešte pred samotným rozhodnutím príslušným súdom“ (k tomu pozri rozsudok ESLP vo veci H. proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 9580/81, rozsudok z 8. 7. 1987, § 85). V rámci tejto požiadavky sa potom podstatne mení aj pohľad na posúdenie prieťahov v predmetnej veci vo vzťahu k právu na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zarúčenému čl. 48 ods. 2 ústavy (resp. právu na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru), ktorého účelom je, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli čomu prebieha súdne konanie (m. m. II. ÚS 66/02, II. ÚS 80/2010).

25. Vzhľadom na uvedené ústavný súd aj v tomto prípade osobitne pri svojom rozhodovaní zohľadnil predmet a účel tohto konania, ako aj povahu a rozsah ujmy, ktorá na vzájomných vzťahoch medzi rodičmi a deťmi vzniká v dôsledku zbytočných prieťahov v konaní o úprave právnych pomerov rodičov k maloletým deťom.

Správanie účastníka konania:

26. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, bolo správanie sťažovateľov ako účastníkov napadnutého konania. Ústavný súd vo vzťahu k maloletým sťažovateľom konštatuje, že títo svojím správaním neprispeli k predĺženiu napadnutého konania. V kontexte skutočností, ktoré sú rozhodujúce pre posúdenie správania sťažovateľky v napadnutom konaní na zistenie toho, či sťažovateľka prispela k predĺženiu napadnutého konania, ústavný súd zdôrazňuje, že na rozhodnutie vo veci existencie zbytočných prieťahov môžu mať zásadný vplyv aj okolnosti determinujúce postup v inom (súvisiacom) konaní (m. m. IV. ÚS 135/2021).

27. Z prehľadu procesných úkonov vyplývajú skutočnosti systematického využívania návrhov na nariadenie neodkladných opatrení či znaleckého dokazovania, ako aj dostupných opravných prostriedkov a v konečnom dôsledku aj odmietavý prístup sťažovateľky k sanácii vzájomných vzťahov medzi účastníkmi napadnutého konania (návrh na nevykonanie informatívneho výsluchu z 20. marca 2019, nesúhlas s návrhom na spoluprácu s odborníkmi v rámci mediačného stretnutia 8. novembra 2019 v konaní o rozvod), v dôsledku čoho dochádzalo k predĺženiu napadnutého konania. Na uvedené skutočnosti preto ústavný súd prihliadol pri rozhodovaní o sume priznaného primeraného finančného zadosťučinenia.

Postup mestského súdu a jeho právneho predchodcu v napadnutom konaní:

28. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, bol postup súdu prvej inštancie. Ústavný súd pritom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, podľa ktorej zbytočné prieťahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen nečinnosťou všeobecného súdu, teda takým konaním, ktoré nevedie k odstráneniu právnej neistoty

(m. m. II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08), ale aj jeho neefektívnou, resp. nesústredenou činnosťou (m. m. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

29. Zo zistení ústavného súdu vyplýva, že v napadnutom konaní boli identifikované kratšie obdobia nečinnosti okresného súdu, a to od predloženia spisu okresnému súdu v máji 2019 až do decembra 2019, keď sa vo veci uskutočnilo pojednávanie. Vo vymedzenom časovom období vykonal okresný súd len úkon ustanovenia kolízneho opatrovníka maloletým.

30. Pojednávanie nariadené na 5. máj 2020 bolo 20. apríla 2020 zrušené z dôvodov epidemiologických opatrení súvisiacich s ochorením COVID-19. Pandémia ochorenia COVID-19 môže byť dôvodom nečinnosti, avšak v rámci ojedinelej nečinnosti trvajúcej kratší čas aj s prihliadnutím na predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa (IV. ÚS 266/2022, IV. ÚS 422/2022, IV. ÚS 90/2023). Z prehľadu procesných úkonov vykonaných vo veci po zrušení termínu pojednávania ústavný súd identifikoval ďalšie dlhšie obdobie nečinnosti okresného súdu, a to od mája 2020, keď bol spis vrátený okresnému súdu odvolacím súdom, až do apríla 2021, keď okresný súd rozhodol vo veci podaných návrhov na nariadenie neodkladných opatrení.

31. Ako neefektívny hodnotí ústavný súd postup okresného súdu súvisiaci s nariaďovaním výchovného opatrenia podrobiť sa psychologickému poradenstvu prostredníctvom spoločnosti, ktorá následne informovala o nemožnosti vykonať odborné poradenstvo (uznesenie okresného súdu z 8. apríla 2021), čo si vyžiadalo opätovné rozhodovanie okresného súdu v danej veci. Ako neefektívny hodnotí ústavný súd aj postup okresného súdu súvisiaci s nariaďovaním pojednávania, ako aj značné časové odstupy medzi realizovanými pojednávaniami, keďže po realizácii pojednávania v decembri 2019 sa ďalšie pojednávanie uskutočnilo až v januári 2022. Na uvedenom závere nemení nič ani to, že v stanovenom období bolo nariadené a realizované výchovné opatrenie s cieľom sanácie vzájomných vzťahov, a ani to, že v ohraničenom časovom úseku prebiehala pandémia COVID-19. Obmedzenia, ktoré si vyžiadala pandémia COVID-19, môžu mať nepriaznivý vplyv na vybavovanie vecí vnútroštátnymi súdmi, v zásade to však nemôže zbaviť štát všetkej zodpovednosti za nadmernú dĺžku predmetného konania (sťažnosť vo veci Q and R proti Slovinsku, č. 19938/20, rozhodnutie z 8. 2. 2022, § 80). Predmetom napadnutého konania, ako to bolo už naznačené, je úprava práv a povinností k maloletým deťom, čo si vyžaduje zo strany konajúcich súdov promptnú akciu. O takejto promptnej akcii nesvedčí realizácia pojednávania, medzi ktorými ubehli dva roky.

32. K predĺženiu napadnutého konania prispelo aj zrušenie termínu pojednávania nariadeného na december 2022, a to z dôvodov na strane zákonného sudcu.

33. S účinnosťou od 1. júna 2023 došlo k prechodu výkonu súdnictva v predmetnej veci a prideleniu veci novému zákonnému sudcovi, s čím súvisí aj nevyhnutnosť potreby oboznámenia sa s vecou. O nesústredenej práci vo veci konajúceho súdu prvej inštancie svedčí skutočnosť, že odvolanie sťažovateľky z 26. júla 2022 bolo predložené na rozhodnutie odvolaciemu súdu až v júli 2023.

34. Ako neefektívny a nesústredený hodnotí ústavný súd aj postup súdu prvej inštancie, ktorý vec odvolania otca maloletých zo 7. júna 2022 predložil odvolaciemu súdu až v decembri 2023.

35. Po vrátení spisu mestskému súdu v januári 2024 tento postupoval v napadnutom konaní plynulo.

36. Už len pre úplnosť v reakcii na obranu zákonnej sudkyne podloženú enormnou zaťaženosťou súdneho oddelenia mestského súdu ústavný súd akcentuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020, I. ÚS 363/2020).

37. Na základe uvedených skutočností, prihliadajúc na citlivosť predmetu prejednávanej veci a zohľadňujúc vymedzené obdobia nečinnosti, ako aj neefektívnej a nesústreďenej činnosti súdu prvej inštancie, ústavný súd dospel k záveru, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a ich právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli postupom mestského súdu (pôvodne okresného súdu) v napadnutom konaní porušené (bod 1 výroku tohto nálezu).

38. Vzhľadom na skutočnosť, že do času meritórneho prejednávania ústavnej sťažnosti nebolo napadnuté konanie vedené mestským súdom právoplatne skončené, pričom najbližšie pojednávanie vo veci je nariadené na 17. júl 2024, ústavný súd v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom prikázal mestskému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať v predmetnej veci bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života:

39. Sťažovatelia namietajú aj existenciu neoprávneného zásahu do práva na rodinný život. Ústava pojem „súkromný a rodinný život“ bližšie nedefinuje. Pretože základné práva a slobody podľa ústavy je potrebné vykladať a uplatňovať v zmysle a duchu medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách (PL. ÚS 5/93, PL. ÚS 15/98), ústavný súd pri vymedzení obsahu uvedených pojmov prihliada aj na príslušnú judikatúru týkajúcu sa predovšetkým čl. 8 dohovoru. Ochrana súkromného života musí teda do istej miery zahŕňať právo jednotlivca nadväzovať a rozvíjať vzťahy so svojimi blízkymi a s vonkajším svetom (rozsudok Niemietz zo 16. 12. 1992, § 29).

40. Nedostatočná rýchlosť postupu štátnych orgánov v konaní o úprave práv a povinností k deťom, najmä však čo sa týka otázky zverenia do starostlivosti a úpravy styku rodičov k deťom, môže okrem vyslovenia porušenia práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote vyústiť aj do porušenia práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života (Bergmann proti Českej republike z 27. 10. 2011, § 62, Koudelka proti Českej republike z 20. 7. 2006, § 68, Voleský proti Českej republike z 29. 6. 2004, § 107 a pod.)

41. Pod „neoprávneným zasahovaním“ treba rozumieť také zasahovanie, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje ustanovený cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva alebo nie je nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie ustanoveného cieľa (I. ÚS 13/2000).

42. Nesplnenie pozitívneho záväzku štátu a jeho orgánov (aj všeobecných súdov) zabezpečiť účinnú ochranu práv a slobôd jednotlivcov v primeranej lehote možno považovať za neoprávnený zásah do rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 ústavy vtedy, ak je nepochybné, že v dôsledku nedostatku existencie meritórneho rozhodnutia, ktorým by boli upravené práva a povinnosti rodiča k maloletému, sa zhoršuje postavenie dotknutého rodiča v tom zmysle, že rozvíjanie, resp. obnova vzťahu dotknutého rodiča s jeho dieťaťom je v súvislosti s uplynulým časom podstatne sťažená.

43. Vzhľadom na skutočnosti, že styk sťažovateľky s maloletým sťažovateľom, ktorý bol neodkladným opatrením zverený do osobnej starostlivosti otca, sa v súčasnosti realizuje v nevyhnutnom rozsahu (uznesenie mestského súdu z 11. marca 2024), prihliadajúc na to, že maloletá sťažovateľka sa v súčasnosti nachádza v osobnej starostlivosti sťažovateľky, akcentujúc vysoko konfliktnú komunikáciu medzi rodičmi maloletých detí vedúcu dokonca k vydaniu zákazu priblíženia sa a iniciovaniu trestných konaní a nevyhnutnosť sanácie vzájomných vzťahov medzi účastníkmi napadnutého konania (neodkladné opatrenia o nariadení výchovného opatrenia), ústavný súd konštatuje, že nezistil takú intenzitu zbytočných prietahov v napadnutom konaní, ktorá by mala za následok zásah do samotnej podstaty označeného práva hmotného charakteru. Naopak, aktivita vo veci konajúcich súdov, či už okresného súdu, alebo mestského súdu, sa zameriavala primárne na obnovu narušených vzťahov medzi účastníkmi napadnutého konania, pričom predĺženie napadnutého konania je výsledkom (aj) narušených a len veľmi ťažko sanovateľných vzťahov medzi rodičmi maloletých, ku ktorým došlo nedostatkom asertívneho a zároveň empatického správania samotných rodičov maloletých detí k sebe navzájom, ako aj vo vzťahu k ich deťom.

44. V tomto smere ústavný súd opätovne potvrdzuje, že prvoradým v konaní týkajúcom sa maloletého nie je záujem na čo najskoršom skončení veci, ale záujem na tom, aby počas celého štádia rodičovského konfliktu orgány súdnej moci konali tak, aby sa vzťah rodiča s maloletým realizoval v súlade so záujmom dieťaťa, ktorý je leitmotívom akéhokoľvek konania, v ktorom sa rozhoduje o právnom postavení maloletého.

45. Vylúčenie možnosti vyslovenia porušenia základného práva zaručeného čl. 19 ods. 2 ústavy vedie k záveru o nevyhovení ústavnej sťažnosti sťažovateľov v relevantnej časti tak, ako to je uvedené v bode 6 výrokovej časti tohto nálezu (§ 133 ods. 1 zákona o ústavnom súde *a contrario*).

V.

Primerané finančné zadost'učinenie

46. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (m. m. IV. ÚS 210/04, I. ÚS 164/2018).

47. Prihliadajúc na petit ústavnej sťažnosti, ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia si uplatnili primerané finančné zadost'učinenie v sumách stanovených v bode 1 tohto nálezu, ktoré odôvodnili skutočnosťami bližšie uvedenými v bode 11 tohto nálezu.

48. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

49. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, prihliadajúc na obdobia nečinnosti vo veci konajúceho súdu prvej inšancie a nesústredenosť a neefektívnosť v jeho postupe, ako aj povahu a rozsah práv sťažovateľov, ktoré boli porušené, predmet konania, ako aj jeho význam pre sťažovateľov, ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade je spravodlivé a konkrétnym okolnostiam posudzovanej veci primerané priznanie finančného zadost'učinenia sťažovateľke v sume 500 eur a maloletým sťažovateľom v sume po 2 000 eur (body 3 a 4 výrokovej časti tohto nálezu). Pri rozhodovaní o sume primeraného finančného zadost'učinenia vo vzťahu k osobe sťažovateľky ústavný súd prihliadol na skutočnosti, v dôsledku ktorých sťažovateľka svojím správaním prispela k predĺženiu napadnutého konania. Vzhľadom na priznanie finančného zadost'učinenia v sumách nižších, ako boli sťažovateľmi navrhované, vo zvyšnej časti ústavný súd ústavnej sťažnosti sťažovateľov nevyhovел (bod 6 výrokovej časti tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

50. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 841,39 eur.

51. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom do 31. decembra 2023 (ďalej len „vyhláška“). Základná sadzba tarifnej odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 predstavuje po jej znížení o 50 % (spoločné úkony pri zastupovaní dvoch alebo viacerých osôb) sumu 104,34 eur (§ 13 ods. 2 vyhlášky). Hodnota režijného paušálu je vo výške 12,52 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 [prevzatie a príprava zastúpenia vrátane prvej porady s klientom a písomné podanie na súde podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky]. Celková suma náhrady trov konania tak predstavuje po jej navýšení o daň z pridanej hodnoty, keďže právna zástupkyňa sťažovateľov je platiteľkou dane z pridanej hodnoty, sumu 841,39 eur (bod 5 výrokovej časti tohto nálezu).

52. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je mestský súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenej v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. mája 2024

Libor Duľa
predseda senátu